

СИЛАБУС навчальної дисципліни «Основи охорони праці»

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Код і найменування спеціальності	133 Галузеве машинобудування
Тип і назва освітньої програми	Освітньо-професійна програма «Машини та обладнання сільськогосподарського виробництва»
Курс, семестр	4 курс, 8 семестр
Обсяг і форма семестрового контролю з навчальної дисципліни	Кількість кредитів ЄКТС – 3,5 Загальна кількість годин – 105, із яких: лекцій – 16 год., практичних занять – 12 год., лабораторних занять – 12 год. Форма семестрового контролю – екзамен
Мова (-и) викладання	Державна
Навчально-науковий інститут / факультет, кафедра	Інженерно-технологічний факультет, кафедра механічної та електричної інженерії
Контактні дані розробника (ів)	Викладач: ДУДНИК Володимир Васильович, к.т.н., доцент. Контакти: ауд. 345а (навчальний корпус №3), e-mail: volodymyr.dudnyk@pdau.edu.ua тел. (0532) 56-96-87, посилання на сторінку викладача: https://www.pdau.edu.ua/people/dudnyk-volodymyr-vasylowych

МІСЦЕ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ В ОСВІТНІЙ ПРОГРАМІ

Статус навчальної дисципліни	Обов'язкова
Передумови для вивчення навчальної дисципліни	Навчальні дисципліни, які передують її вивченню: «Вища математика», «Фізика», «Безпека життєдіяльності», «Електротехніка і електроніка».
Компетентності	Загальні: ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 8. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. ЗК 11. Здатність працювати в команді. Фахові: ФК 4. Здатність втілювати інженерні розробки у галузевому машинобудуванні з урахуванням технічних, організаційних, правових, економічних та екологічних аспектів за усім життєвим циклом машини: від проєктування, конструювання, експлуатації, підтримання працездатності, діагностики та утилізації.
Програмні результати навчання	ПРН 10. Розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.

РОЛЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК (SOFT SKILLS)

ОК передбачає набуття загальних компетентностей та комплексу соціальних навичок (soft skills), притаманних сучасному фахівцю: здатність до абстрактного мислення, пошук та аналіз інформації, спілкування з представниками інших професійних груп, робота в науковому контексті, долучення до професійної діяльності тощо. Формуванню навичок soft skills в межах

<p>освітньої компоненти сприяють сучасні методи й прийоми навчання, де ведеться робота в команді, що мотивує здобувачів вищої освіти до ініціативності, креативності, уміння управляти конфліктами, діяти соціально відповідально та свідомо, самоорганізації, виховання потреби систематичного оновлення своїх знань для їх практичного застосування, формування умінь організаторської діяльності. Соціальні навички формуються також і під час проведення студентських наукових конференцій, участі у засіданнях гуртків, круглих столів, громадських заходах тощо.</p>	
МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	
<p>Надання майбутнім інженерам теоретичних знань і практичних навичок необхідних для вирішення питань пов'язаних із забезпеченням безпечних і нешкідливих умов праці при розробці і використанні нової техніки та технологічних процесів, організації виробництва, які виключають негативну дію на людину та навколишнє природне середовище.</p>	
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	
<p>Тема 1. Правові та організаційні основи охорони праці. Тема 2. Система управління охороною праці для машинобудівельного підприємства. Тема 3. Державне управління, нагляд і громадський контроль за охороною праці. Організація охорони праці на підприємствах галузі машинобудування. Тема 4. Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії в галузі машинобудування. Тема 5. Основи виробничої безпеки в машинобудуванні. Тема 6. Основи пожежної профілактики.</p>	
МЕТОДИ НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ	
<p><i>Словесні методи:</i> лекція, пояснення, проблемний виклад; <i>Наочні методи:</i> ілюстрування, демонстрування; <i>Практичні методи навчання:</i> лабораторні роботи, практичні завдання, робота з навчально-методичною літературою, нормативними документами; <i>Інтерактивні методи:</i> дискусії і групові обговорення; <i>Комп'ютерні і мультимедійні методи:</i> використання мультимедійних презентацій, елементів дистанційного навчання та відеоконтента.</p>	
ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	
Схема нарахування балів, шкала та критерії оцінювання результатів навчання	<p>Наведені у Додатку до силабусу.</p>
ПОЛІТИКА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ	
щодо термінів виконання та перескладання	<p>Практичні завдання, завдання із самостійної роботи, які здаються з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-30%). Здобувач вищої освіти може бути недопущеним до семестрового контролю з навчальної дисципліни у разі набрання кількості балів менше ніж межа незадовільного навчання. Декан факультету своїм розпорядженням не допускає здобувача вищої освіти до семестрового контролю з відповідної навчальної дисципліни. Здобувач вищої освіти, який був не допущений до семестрового контролю з певної навчальної дисципліни, має підсумкову академічну заборгованість. Перескладання поточного та підсумкового контролю відбуваються за наявності поважних причин із дозволу деканату. Повторне проходження контрольного заходу для ліквідації підсумкової академічної заборгованості допускається не більше двох разів із навчальної дисципліни: один раз викладачеві, другий – комісії, яку формує декан факультету за участю викладачів кафедри. Отримана оцінка у разі другого повторного проходження контрольного заходу є остаточною.</p>
- щодо академічної доброчесності	<p>Здобувач вищої освіти повинен дотримуватись Кодексу академічної доброчесності Полтавського державного аграрного університету, Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в Полтавському державному аграрному</p>

	університеті, Порядку перевірки академічних текстів на наявність текстових запозичень у Полтавському державному аграрному університеті.
- щодо відвідування занять	Навчання здобувачів вищої освіти, що передбачає проведення навчальних занять згідно розкладу упродовж навчального року передбачає їх безпосередню участь в освітньому процесі. Відвідування здобувачами вищої освіти всіх видів навчальних занять є обов'язковим. Відмітка про відвідування занять здобувачами здійснюється в журналі обліку аудиторної навчальної роботи викладача в АСУ ПДАУ.
- щодо зарахування результатів неформальної / інформальної освіти	На здобувачів вищої освіти поширюється право про визнання результатів навчання, набутих у неформальній / інформальній освіті перед опануванням даної освітньої компоненти. Особливості неформального / інформального навчання регламентовані Положенням про порядок визнання результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті, здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.
- щодо оскарження результатів оцінювання	Після оголошення результатів поточного або семестрового контролю здобувач освіти має право звернутися до викладача з проханням надати роз'яснення щодо отриманої оцінки. У разі неможливості спільного врегулювання ситуації здобувач вищої освіти має право оскаржити результати контрольних заходів. Підставами для оскарження результату оцінювання можуть бути: недотримання викладачем системи оцінювання, вказаної у робочій програмі навчальної дисципліни, необ'єктивне оцінювання та/або наявність конфлікту інтересів, якщо про його існування здобувачу вищої освіти не було і не могло бути відомо до проведення оцінювання. Результат оцінювання може бути оскаржений не пізніше наступного робочого дня після його оголошення. Для оскарження результату оцінювання здобувач вищої освіти звертається з письмовою заявою до декану факультету, яку розглядає апеляційна комісія, сформована розпорядженням декану факультету. Апеляційна комісія протягом трьох робочих днів ухвалює рішення про наявність або відсутність підстав оскарження результату оцінювання. Присутність здобувача вищої освіти на засіданнях апеляційної комісії є обов'язковою. Висновки апеляційної комісії оформляються відповідним протоколом і доводяться до відома здобувача вищої освіти і викладача, який проводив контрольний захід. Результатом розгляду апеляції є прийняття апеляційною комісією одного з двох рішень: попередня оцінка знань здобувача вищої освіти відповідає рівню досягнення результатів навчання і не змінюється або попередня оцінка знань здобувача вищої освіти не відповідає рівню досягнення результатів навчання і здобувач заслуговує іншої оцінки (вказується нова оцінка відповідно до чинної в Університеті шкали оцінювання результатів навчання). За результатом апеляції оцінка результатів навчання здобувача вищої освіти не може бути зменшена.
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	
Основна	
<p>1. Безпека життєдіяльності та охорона праці: підручник / В.В. Сокурєнко, О.М. Бандурка, С.М. Бортник та ін. за заг. ред. В.В. Сокурєнка; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2021. 30 с.</p> <p>2. Кошель В.І., Сав'юк Г.П., Дзундза Б.С. Основи охорони праці: навч. посіб. Івано-Франківськ: НАІР, 2020, 182 с.</p>	

3. Мелех Л.В. Безпека життєдіяльності та охорона праці: навч. посіб. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 219 с.
4. Основи охорони праці. Лабораторний практикум для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр»: лабораторний практикум / Дембіцька С.В., Кобилянська І.М., Кобилянський О.В., Пугач С.С. Вінниця: ВНТУ, 2021. 192 с.
5. Пожарова О. В. Охорона праці: навч. посіб. Одеса, 2022. 86 с.

Допоміжна

1. Конституція України (редакція від 01.01.2020). URL: <https://surl.li/wqkhbd>
2. Кодекс законів про працю: закон України із змінами від 21.08.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>
3. Про охорону праці: закон України від 21.11.2002, № 229-IV із змінами від 21.08.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>
4. Про службу охорони праці: Типове положення від 15.11.2004, № 255 із змінами від 14.04.2017р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1526-04>
5. Про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці: Типове положення від 26.01.2005, № 15 із змінами від 25.10.2024р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0231-05>
6. Про порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві: Типове положення від 17.04.2019р., № 337 із змінами 12.03.2024. URL: <https://surl.li/gtodem>
7. Костенко О.М., Лапенко Т.Г., Опара Н.М., Дудник В.В., Шпилька М.М., Дрожжана О.У. Методика статистичного аналізу, короткострокового прогнозування травматизму та шляхів його профілактики в агроінженерії. Вісник ПДАА. Полтава: РВВ ПДАА 2021. №1. С. 287-294.
8. Жидецький В.Ц., Лях І.М., Дудник В.В. Вплив виробничого освітлення на орган зору оператора комп'ютерного набору. Квалілогія книги. Львів, 2020. №2 (38). С. 7-14.
9. Лях І.М., Дудник В.В. Дослідження виробничого травматизму на підприємствах України: причини і фактори виникнення. Актуальні проблеми економіки. Київ, 2020. №12 (234). С. 67-72.

Інформаційні ресурси мереж Інтернет

1. Офіційний сайт Державна служба України з питань праці. URL: <http://dsp.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Державна служба України з надзвичайних ситуацій. URL: <https://www.dsns.gov.ua/>.
3. Офіційний сайт Фонду соціального страхування України. URL: <http://www.fssu.gov.ua/>

Реквізити затвердження

Затверджено на засіданні кафедри механічної та електричної інженерії протокол від 01 вересня 2025 року № 1

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва тем	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти				Разом
	Опитування	Виконання вправ на практичних заняттях	Виконання лабораторних робіт та їх захист	Виконання завдань самостійної роботи	
Тема 1. Правові та організаційні основи охорони праці.	2	2	-	5	9
Тема 2. Система управління охороною праці для машинобудівельного підприємства.	2	2	-	5	9
Тема 3. Державне управління, нагляд і громадський контроль за охороною праці. Організація охорони праці на підприємствах галузі машинобудування.	2	2	-	5	9
Тема 4. Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії в галузі машинобудування.	-	2	10/10/10	5	37
Тема 5. Основи виробничої безпеки в машинобудуванні.	2	2	-	5	9
Тема 6. Основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах галузі машинобудування.	2	-	-	5	7
Разом	10	10	30	30	80
Екзамен					20
Разом, враховуючи екзамен					100

Шкала та критерії оцінювання
Критерії оцінювання опитування (0-2)

Кількість балів	Критерії оцінювання
2	Відповідь дана в повному обсязі, змістовно розкрита сутність питання, це свідчить про засвоєння теоретичних знань в повному обсязі, що дає можливість застосовувати набуті знання, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
1	Відповідь дана, але допущені помилки та не розкрита суть питання, це свідчить про не доопрацювання тем, що ускладнює можливість застосовувати набуті знання, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
0	Відповідь не дана, що не дає можливості оцінити формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання.

Критерії оцінювання виконання вправ на практичних заняттях (0-2)

Кількість балів	Критерії оцінювання
2	Висока активність при виконанні вправ на практичних заняттях, здобувач вищої освіти приймав участь у дискусії проявив творчий підхід до розгляду питань, зробив аргументовано висновки та обґрунтовано пропозиції, що дає можливість застосовувати набуті знання, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
1	Середня активність при виконанні вправ на практичних заняттях, здобувач вищої освіти приймав участь у дискусії проявив творчий підхід до розгляду питань, зробив висновки та сформулював пропозиції, але вони не є достатньо аргументованими, що ускладнює можливість застосовувати набуті знання, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
0	Не виконання вправ на практичних заняттях (відсутність на практичному занятті), що не дає можливості оцінити формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання.

Шкала та критерії оцінювання виконання та захисту лабораторної роботи

Кількість балів	Критерії оцінювання
10-9	Здобувач вищої освіти проявив високу активність при виконанні лабораторної роботи, якісно оформлений звіт, проведені всі необхідні розрахунки та побудовані графіки, при захисті лабораторної роботи показав знання навчального матеріалу, що дає можливість застосовувати набуті знання, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
8-7	Здобувач вищої освіти проявив активність при виконанні лабораторної роботи, в оформленні звіту допущені неточності, проведені необхідні розрахунки, але не всі необхідні графіки побудовані, при захисті лабораторної роботи показав знання навчального матеріалу, що дає можливість застосовувати набуті знання, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
6-5	Здобувач вищої освіти не проявив належної активності при виконанні лабораторної роботи, в оформленні звіту допущені неточності, в розрахунках допущені помилки, що відобразилося на побудованих графіках, при захисті лабораторної роботи допускав неточності у відповідях, що дає можливість застосовувати набуті знання, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
4-3	Здобувач вищої освіти не проявив належної активності при виконанні лабораторної роботи, в оформленні звіту не дотримані вимоги, в розрахунках допущені помилки, що відобразилося на побудованих графіках, при захисті лабораторної роботи не зміг дати відповіді на ряд питань, що ускладнює можливість застосовувати набуті знання, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
2-1	Здобувач вищої освіти був пасивним при виконанні лабораторної роботи, звіт не оформлений, в розрахунках допущені помилки, графіки не побудовані, при захисті лабораторної роботи не зміг відповісти на основні питання, що ускладнює можливість застосовувати набуті знання, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
0	Не виконання лабораторної роботи, що не дає можливості оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів

Шкала та критерії оцінювання виконання завдань самостійної роботи

Кількість балів	Критерії оцінювання
5	Завдання самостійної роботи виконане в повному обсязі як теоретична частина так і практична, показані здібності системного аналізу; зроблені висновки та пропозиції щодо рішення складних навчальних і виробничих ситуацій, що дає можливість застосовувати набуті знання, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
4	Завдання виконане не в повному обсязі (80%), зроблені висновки але без пропозицій, допущені неточності в практичному завданні, що дає можливість застосовувати набуті знання, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
3	Завдання виконане не в повному обсязі (60%), без висновків та пропозицій, допущені помилки в практичному завданні, що дає можливість застосовувати набуті знання, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
2	Завдання самостійної роботи виконані поверхнево в обсязі менше 60% без висновків та пропозицій, не виконане практичне завдання, що дає можливість застосовувати набуті знання, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
1	Завдання самостійної роботи виконані поверхнево в обсязі менше 40% без висновків та пропозицій, не виконане практичне завдання, що ускладнює можливість застосовувати набуті знання, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
0	Завдання самостійної роботи не виконані, що не дає можливості оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів

Шкала та критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти на екзамені*

Види занять	Бали	Критерії оцінювання
для 1-го теоретичного питання	10-9	теоретичне питання розкрито повністю, що дає можливість застосовувати набуті, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
	8-7	теоретичне питання розкрито, наявні неточності, що дає можливість застосовувати набуті, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
	6-5	теоретичне питання розкрито не в повному обсязі, що дає можливість застосовувати набуті, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
	4-3	теоретичне питання розкрито частково, існують помилки, що дає можливість застосовувати набуті, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
	2-1	теоретичне питання розкрито частково, наявні суттєві помилки, що ускладнює можливість застосовувати набуті, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
	0	відсутність відповіді на теоретичне питання, що не дає можливість оцінити формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти
для 2-го теоретичного питання	10-9	теоретичне питання розкрито повністю, що дає можливість застосовувати набуті, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
	8-7	теоретичне питання розкрито, наявні неточності, що дає можливість застосовувати набуті, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
	6-5	теоретичне питання розкрито не в повному обсязі, що дає можливість застосовувати набуті, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
	4-3	теоретичне питання розкрито частково, існують помилки, що дає можливість застосовувати набуті, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
	2-1	теоретичне питання розкрито частково, наявні суттєві помилки, що ускладнює можливість застосовувати набуті, а саме: розуміти проблеми охорони праці та правові аспекти інженерної діяльності у галузевому машинобудуванні, навички прогнозування соціальних й екологічних наслідків реалізації технічних завдань.
	0	відсутність відповіді на теоретичне питання, що не дає можливість оцінити формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти

* – екзамен складається з 2 теоретичних питань. Максимальна кількість балів за екзамен – 20.